МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Іалгіай обкома, Нохч-Іалгіай АССР Лаккехьарча Советен Министрий Совєтен органа.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

(«Свет»)

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 96 (4109). ЕРА, 12 август, 1965 шу. Мах 2 коп.

Тахан номер тІа:

ХьатІадоагІача шера ялаташ хьувкъадара

Хьайбашта—шортта доакъар

УРДУВ ДАКІХАР—САГА СИЙ ДОАДУ ГІУЛАКХ

ИСЛАМИ ХІАНЗАРА ЗАМЕИ

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

ПАРТИЙНИ ГРУППАШТА—ДАИМ ТЕРКО

Вай парте лард йолча юхьхьанцарча партийни организацей кертера звеношь я партийни группаш. Уж лаг коммунизмо хьалхьара тІехьа доаттабеча хьовсаме хьалхарча мотІаре, къаьхьагамхошта юкъе беш болча организаторски идеологически баьхка юкъе хьинаре дакъа доаш.

Парте уставо яхьача тайпара эгара духгаІа лаьрхІача партийни группе чувоагІаьн итт — ялийта коммунист мара хилла, баьхка, уж коммунистан производста лоарХІамерча хьалхарчаьнна нийса ІаІоттайбеча, парна лерттІа, доаттІаьа бесса кулгаделечи партийни дисциплина чІоагІа доаттаечеи парех бокъта низ а партийни организацей хувца йиш йолча ІІончкан а хуо. Партийни решенеш бахьанехьа чаьхьараш, тайп-тайпара дола партийни организацешца хьалхашца латта декхарш кхоачашцара, къаьхьагама хиспинлина чІоагІаьн, социалистически яьх шерра йоаржаьрга боьккха лоарХІам болаш я партийни группаш.

Партийни группе чувоагІаьча хІара коммуниста болх массанена гуш ба, нагахьа санна цо производстве хьинаре лакъа лоаце, шийна уллув къаьхьагаьча новкъостагта хьоклам теде, тІелиллаьа тІулакх лерттІа кхоачашдойа цун наха сий ду, цо яхачунга ладувІаьт хуо. Цунгахьа хІара партийни группо лилла тешо е еза шиЙ чІенкий сий лакха доаттадара, хиндитина йолаш, творчески цар къаьхьарга, къаьхьагамхой хьалхарча мотІаражка хьо хьинйитара. Вай парте организацийни структурах партийни группаш лохаГІа деено яц, цо кокъарчо доаццан бу наха юкъе болх. ТІадежка декхаьнан кхоачашце къаьхьагамхой оаьмагІІаьхара йолу партийни влияни айду, нагахьа санна партийни группаш производства кертерча дешай ленна терко еш хуле, цар хІара чаьн цІийтара хьокхаьн теЙлаш хуле. Нагтеречни района «Минеральный» яхача совхоза бригадашкеи отделенешкеи вІашагІьхьекача партийни группашца массаза хьокхаьн тел ахаьхоштца. Мурзаазиеви Йоргаймови кертера латтача группаьшарча коммунистана белгалбелаьш лина болх бир алат чунача хана, Массаев, Актулаев Вахас, Абуев Абдуллас, Албастов Султана «СК-4» яхача комбайншца норма 12 гектар йолча сменах 24 гектар а кхы духгаІа а кІа хьокхаьн. Партийни группаша тІагІерта коммунисташтен парте бодаьраштен кхьхьеболх бар бахьан долаш шиЙ ханнахьа а на лоттаьн а чуийтаьр кІа. Планах 3700 тонн ялат дала дезача 3802 тонн кІа ДІателар паччахьалхьенна. Ту лоарХІамерча деношка совхоза ерриГача хьаттаьнна, кхаЙ станаьнца хьалхамца агитационни болх бир партийни группаша шоаЙ нисаца.

Юхьхьанцара партийни организацеи декхарийла я шоаЙ чІоагІон — партийни группай йоахьо е, ладаьнна царна новкъостад ье. Вахаро хьахьокх партийни комитетаца партийни группашца латтІа кулгаллой, цар массаза терко еш хуле цар болх тоаьлуга, производственни ГІулакхаЙ лина делилгга. Сумженски района Карабулакски бурув детгача контора партийни бюрос кхетамца лелабу партийни группашца кулгаьдара болх. Хан-ханнахьа парна семинараш а совнашенеш а ю. Уж тІехьхьарча хана хиннача совнашенешка кьоастаьнца дааьрийла группаша болх-шоаЙ ю кІаьнна ба. ИрриГача ГІулакхаЙ ЙІаьнна ба. Уж тІехьхьарча хана хиннача совнашенешка кьоастаьнца дааьрийла группаша болх-шоаЙ ю к

КОММУНИСТАШ—ДИКАГІЙОЛА ОПЫТ ЙОАРЖАЕРАШ

Технически прогресс сихьра, къахьгаема овсарле лаккъяра, продукцера Ідаодар лоэдара, из дукІаІа арахенера чІеъкъ-лоатгаГъ къоГан юкъарчал доапщан бувзабенна ба дикагІйолА опытах, коммунистически къахьгаема болам деГІаболабаГеча процессе нийсьчуа дерригача кердачох, прогрессивни долчох перра пайда энарца. Цузухьа дикагІйола опыт даимаи Іомаар, цунах толашагІдар къоастадар, из мамота Йоаржаер, производствана юкъейолаяр Іалаьмате боккха лоарХІам болаш да.

Дужкхуча наьха технически творчество деГІаахара процессе ХьаІхинай новаторийн дикагІйолА производственни коллективашКа колективни формащ. Уж ХьаХІаларца тедьГ къахьгаемгой творчески болх, чІоаГІгу планомерноъ, ХьаХинаД дикагІйола опыт Іомаара, из йоаржаера, планови заданеш а социалистически декхарашт а ханал ХьаІха ахоачашдера, коллективашКа оарцагГъ-ахара эша дикагІдоа ХьаІалн.

Тха партийни организаци - терко тІаІхийтА чІеъкъ вахаро луш - доГча кердачуна. Іомаду из, тхоЙ ХьаІаЦша негардоГча цунцара тоЙшаГІдар ХьаХорк, ший практически балха тІеъ шерра пайда эц ноъ. Районе шерра - йьржай дикагІйола опыт юкъейоалаера доарХІамера форма— коммунистически къахьгаемн дикагІйола опытен школа. Йуьхьал ухх шера района предприятеНца а 640 гаг юкъе вола цу тайпара 31 школа.

Шоллаг1а шу да 1-ча промысла 1-ча бригаде дикагІйолча опыта школа болх беш йола. Коллективна производственни политическин лешара доарХІамера занятеш а хинна Іаьвтгай цу школа заняташ.

МехІадьТа даккхара практина тайп-тайпарча дешайн дикагІйолча ойьтен занятеш - доа юкъеъна производственни-техническин болхлой.

ЛаТурбГаранна цар дувш мехІадьТа даккхара тайп-тайпарча приемаш методехи, техникан Іилмаш керлаДарех. Масала, шеллаГІа методаш юкъейолаьлрах дайпар воккхаГІаволча геологэ заместитель Матеева, хьаьда доЛа масалаш доладдир цо из метод пайдане хилар гойташ. МехІадьТа оборудованне кердА доЛчох дийцар промысла воккхаГІволча механика А. Т. Пудликова.

Грозненски мехІадьТа институтаШца цхьана промысловинаца Хаин-Корта учаьстер юкъейолаЙгар экономически оСемА, вешта аьчча мехІадьТа тІоаН совлен йолча энергетоЧах цхьан турба чу ГІолла мехІадьТен гази дІайохийтагА. Общественни организацеш бен болА чоалхинай боаЛ бахьан долаш мехІадьТа управленце уж а мехІадьТа даккхарен бруув тохарен кхийола прогрессивнА а методан юкъейолаЙ йиш хилар. Іилманен техникАнен КарагГъдьлнарарн, дикагІйола опыт, производство вІашГІеЛьяккхара ХІаиЗара методаш ІІайовийтАгерн юкъейолаЙрен совет мехІадьТа управленце болх беш йола шоллаГІа шу да. ДерриГта дикагІдоа кердадар, прогрессивни мел дар производствана юкъе доалаДеш боккха болх бу совето. МехІадьТа управленде предприятешКа болх беш 11 технико-экономически совети 6 экономически анализа бирен я.

Терко е йоагІаш я кхъьбгаГъ-ХьаІ творчески болха пайдане формА а хинна Іаьвтгаа йола новаторой совет-таш. МехІадьТа управленде 9 бутт ХьаІла хьайийлай пхи секци йола пиТта цхьа совет. Цу доапаЧа хана дикагІйола производственни опыт Іомадеен юкъейолаЙрен хьакъе дикка болх баьЙ цо.

ЮкъейолаЙеш йола новаторой предложенен хьаХьаГІа секцей членашца юаЦ, практикне мишта хургьЙ хьоЖ. Секце члена из предложенИ Іомаю цун автор болх беш волча участке. Цу тайпара массе оагІорахьара Іомаьлгучу тІехьаГІа. предложене авторан юкъе а белаш юаЦ из, тІаккха хьаьда цу хьакъеча соцам бу.

УХх шера 6 бетта совето производстве юкъейоалле могайн 4 предложени, царел совГІа технически документаш кийчьеш 5 предложени а. Могаьлча цу 4 предложенех 2 юкъейоалаеш я: ФО доКъаЗара фильт лЙх буровой йолчеи ревун болх бе йоЛалийтара хийца стена 9 буровой йолчеи. Бруув тохарен мехІадьТа даккхарен секцена Нохч-ПалГІай облсовпроФерча новаторий совето могаЗЙ 5 предложени.

НовеФеррасски электроизоСтрейтельни заводеи Сарагоски машиностроительни заводеи болхлой опытах «Трансмашин», «Электроприборе» ХьаХа заводаЛка юкъейолаЙ хьаДанла — оперативно планировани сГІеп айн доапаш продукци арахенилГеп. Цу методаца ХьаХьоХ къахьгаем ВІашГІеЛьаккхара, ахоачамбеЛгарадГ ханнаХьа ЛІадахара, пхаЛна болх дерттІа бара уж чІоаГІа пайдане хилар. Из дикагГу Рожковске баШе учаСтка балхагА хьежачА. Хьадаца планировани ЯТа метода тІа аьЛначА хана дена болх дерттІаБу цехо, штурмовщина ДІаьЛнай, балха йоаГІаЧа ханал тІеъ болх баЦ. Цох чІоаГІа беркат дьЛнаД ерриГача завода а, укх тІеХьбарга бетташка хаЯ-ханнаХьа арахеп продукци. № 6 йолча фабрика фиЛиалеи «электроприборо» аГача заводеи хІара кІеРанца цкьа «дикала ди» яха мероприяти ю.

Техническин прогресса юкъе дикка дАкъа леаДр производства хьаЛа латараша, рационализаторАца, изобретательна. Семилетка ДІаЛаХа шерашка рационализаторски предложенеи юкъейолаДарех хІаМ ЯЦ эошиаП 1750 эоар сом кхоЛаДІ. ХьаІ шерен ах шерен Российски 30 миЛиарДа юкъедхийтаД 182 эаР сом. Из деш мехІадьТа управленде коЛлективаца семилетка ІІаЛаХа мехІадьТа даккХа шоаш ІІаийца декхарашт хІаНЯЛеЛа а хоачашдЕаЛ.

БелгалДаккХа деза района ЛІаЛйолча партийни боахама организацеша кхъьбгаГъ-ХьаІ дикагІйола методаш йоаРжаЯраш уж БаЛХа юкъейоалаДраш е йоаГІаЧа тайпара терКо еш ца хилар, производства торенаш ЛаХара а царех ЛІаЦа эцара а воЙ йоаКЛе еш хилар. Из БахьаН доЛаш ІІаДахача шера цхьайолча пАртийни организацеша ІаЛшІдаЯр планш социалистически декхарашн ЯХоачашдера, ХьаІа цхьайолча предприяТей коллективаца укх шера а ЯнТа во бу болх.

КхъьбгаГъ-ХьаІ дикагІйолча методех шерра пайда эцар ІІаДех дукхХа ЯХа юкъе инженерно-организацИонни прогрессивнИн бОрош. ІаЛмаТехнически обществаш, изобретателЙ, рационализаторий обществаш, новаторий техНико-экономически совеТаш а.

КхъьбгаГъ-ХьаІ инициативеи творчеЯен деГІаЙолаЛара боккХа низ БА социалистически.

Опыто хьаЛхоЛ социалистически ЯХьа дикагІЙ хьаЛлаЙ ме дезаЛ цУнах доаккхарІА БеркАт доаЛаш ХилАр. Семилетка чАхйолаЧа шера доЛа декхарашн КЛоачаДеча кьаьСта ЛуХгаГІа терКо е еза цу ЯхьА. Из партийни организацей КертТедарех ЦХа деххар да. Коллективо ШийнА ХьаЛхашка ЛатТа декхарашн КЛоачаДеча доаТтае ЯХьа результАташ ДІаКхдйкадара, ХьаГ ЯІаШи ЙийсЬяра, ХьаЛХа ЛаттарИй ошт юкъейолаДара, ЯхетАма БолХ ГоаржАбара ЧІоаГІа терГАм ГІаБАхийтА декхарийА а партийни организаци.

КхъьбгаГъ-ХьаІ овсарле лаКхъяра а производство тоаеш эргаккхара а ЯчаГ ЙоЛа дикагІйола опыт ДАхо ЙОдаЧа хана а шерра юкъейоалаЕрГъя оаХа.

С. МАГОМАДОВ,
КПСС Старопромысловски райкома секретарь.

СКВАЖИНА КІОАРГАЛ — 7 КИЛОМЕТР

БУХАРЕСТ. (АПН—Адмепрпесс). Румыне мехІадьТа промыслашца эргаВЬХа тоаЛЙ ерриГача буровой установкай 80 процент. ТІом хиЛаЛехьа детТаш хиннАчуд дуннХа а кІоаргаГІа бруув детт хІанз. ХІаЬта тохкАма бруув вергХі километр кІоарга детт.

Керда установкаш центрАльни пультера пневматИчески болх байташ а контрольно-измерительни аппаратураца кийчьЕь а ца торо хулийт скважинАна кІоаргаГІа бруув тоха а тохкаш йола эонаш дикагІа Іомае з. 1959 шерца ниЙсьчуа 40 процент дегІаНай эксплуатацИнни бруув тохара сухал, хІаЬта тохкама — 45 процент.

Укх тІеХьарча яьл шера румынски машиНаш ераша хьалЬй насосни оборудованен мехІадьТа доаинхХа установкайн эргадьХа тоадЬь кердА тайпаш. Шерра дьЛнаД автоматизацИ елга. Румыне проект а оттаЛь хьалЬ автоматИчески установкаш хьеж унх шера 500 скважина БалхагА.

Укх тайпарча цІеной кІарча микроРайОн хьалЬеш я № 1 йола Красноярски цІеной хьалду комбинат Платнировская яхача станице, Кореновски района Кирова цІерахЧа колхоза центрАльни усадЬбе. Цу цІешеЦкара дика кварТирашн кхоачАрГ ЯртарЧа хьалЬеГамхой 200 деЗала.

Е. Шулепова сурт.
ТАСС фотохроника.

ШОФЕРИЙ ТОЛАМАШ

МухЬ ДІаккхаЬара плАн ІІара бетта тІеЖхоачанЬЬ автоуправлене АТХ-5 йолча коллективо. Укх шера мухЬ ДІаккхАра ворХІ бетта ПІан 110,7 процент кхоачанЬЬй цар.

ХІаНа автобеХаама транспорт болх беш я ГІШилой материаЛаш ДІаккхЬЬаш, ишТта кхашкара ялат чУхьвАча а. ЬхЬь автоколонНаца мнЬЕ ЯЬржАй. ПІанЬЬа декхарАш дика кхоачашцу шоФерАна.

ГеттАра дика толамаш доаХ мухЬ ДІаккхЬЬаЧа водителАца Н. МелкУмова, АхмедоВ СаЙпулА, СаидоВ СаЙда, МусаЕв АмАна, ДаренкО ЯкОва.

ХІара бетта производственни задАни тІеХьаОачашЬЬ цар, дукхХЬЬа сИЛен грамотаШ тийнАй царна НохчПалГІаЙ автоуправлене.

— ПІанЬЬа декхарАш 25 декабре кхоачашЦерГІа оаХа. — йоаХ тха автохозяйстВа коллективе.

В. ПРЕСНЯКОВ,
парторганизацие секретарь.
В. КОРОТКОВ,
мотТиГерча комитета председатель.

УРДУВ ДАККХАР—САГА СИЙ ДОАДУ ГІУЛАКХ

Вахара юкъера ціендаь урдув ДІаДаккхара тІаХьахаш дола НохчПалгІай паччахьалкхен пединститута студентташца ядаь письмо ДІаХо чІоаГІа дуЦцаш да. Из деш дуЦцаш дуннХа наьхаташ ув тхоГа нагийЧа а бонхийЧа а нахагара. Урдув—зуламе ГІулакх хинар хьагОйташ йола тайпара оагІонаш гуччйоах цар.

Тхога иштта ихьчаЧа ДІаяхача номер тІа арадьЬнача гІулакх К. Аги ядаьча «А, вай массане и, ирАз з шийА а вай дАЬй бе доалл» яхача письмона духьала ядаь письмОш а. ТАхан аВха ЯепА тох цу хьаНхьЬа А. Ведзижева ядаь письмо.

Хьо бакъвац, новкъост Аги

«Вай ирАз вай воай бе доалл» ЬьнА НохчПалгІаЙ паччахьалкхен пединститута студентташца урдош дехара духьал ядаьча письмона жоп а луш «Сердало» газета редакцеца ше дайтача наьхатА тІа ціхьаЬ студента К. Аге, сона хетачох, цхьацца ГІаЛата проблемаш оттаю. Шеко хила эшаш дац, цо кхетадУ маьре йодача йоІах уЛдув ййделга зуламе ГІулакх хилар, из юкъера ДІаДаккхА дезаш хилар. «Урдув — из, мадарра ВаЬча, тергара гаг вохкаш-эцаш мах белТа да, из ЯхЬ да...» — Аге ядаьча ту дешаНа хоадам бу цунна хеташ долчУн. Иштта нийса деша хоадамбара духьал ала тха хЗама хурГдаР, нагахь письмо автора урдув ДІаДаккхара наьхьаш а нийса ихетадоре.

«ИхьматтеЛ из эшаш «цхьабаРаш» а бац, «ВаЙ ирАз вай воай бе доалл» Яхача письмо авторан болча мехараШта хеттача тайпара, цхьабанЬда, вайнаХа юкъе шИ ЬхьанА ІаьДал хьаЛлоаттаде деза, цаХаЦ ях хила еза яха ГІулакх да» ЙоаХ К. Аге шИй письмо тІа. ВаЙ хІанз дашха ГІертаргдаГ, урдув даккхар санна доа зулам мичара, маца юкъеДенна ноХчаГІа, ГІаЛгІашта. БокъДа, урдув даккхар бАкъ а ду, из хьал а лоаР Іадато. ТІаккха, вайна хоеш ма дий цхьанна тайпара ІадАта наьжа ТІара бовЬа ца тУгаш, цунах шоай герз дАь бола нах тахан а болаш болТа. ЭтгАра хьалха уж ба ДУдоаХарашн, уж ба ихаЛнаьХа конституционни боКьонаш телхеарашн, урдув ошА цхьаБорашн.

КъаМан ІаьДалех лЬца массехЬ доШ. ЭтгАра хьалха ала деза: партЕ кердАча Программа тІа ДІаязЬь а чІоаГІЬь, а я дерригача СоЕтски адамий вахара принципаш. ЦУ принципаша чУхьвЬД Советски Союзерча дерригача ХалхьЬй вахарЦара дикагІа дола ІаьДалаш. ЦУ юкъе урдув дац. ДоллЕ, фу ваййаьХа ІаьДал да урдув доахинГа! Дита йиш йий цу тайпара ЦУ ДІаМера ГІулакхаш ваййаьХа ІаьДал да аьнна КоХчПалгІаЙ паччахьалкхен пединститутА студенташца ядаьЬ ІаьДал да аьнна къонсАм да ІоаттаБеш? ІЬхьанна тайпара яш.

ХьаннА хаш маьре йодача кхалСагах урдув дахар бахьан долаш мел ЭуламаШ, хатарш хуЬ. ДІаДа урдув ца хилар бахьан долаш саг ца йоалеш кьаБенна нах дУхха ба. Мичара ВІашГІеХьарГІа. Ер вай, юкъера ХьаЛ долча сага ЯЬ2000—3000 сом а дахийтА нуснал доалаДе. ІЬхьанХа шеко ЯЦ, базар елга, ЯьЛ елга, кхуьЛда зуламера ГІулакхаш урдув бахьан долаш ледаДеш хилаРх. Долче, къоал дар, базар елга ціаннХа а хиннадаш **вайнаХа ІаьДал**, цу тайпара нах хАлЬо массаза а шийна юстаро тийттаБ. ЦудухьА ала мегарДгаш урдув дахилгах вайнаЬХа ІаьДал да.

«ХІаЬта, — ядУ ДІаХо Аге ший письмо тІа, — беррига мехарий шоай дАьшта-ноаношта духьала ГІайттаБар ядаьХ из яхь (аьЛча а урдув, А. В.) царна юкъера ДІаярГьЬ, из ДІайоаькхалургЬе цу тайпара яхь зеннеи эКьеи хиларх боЬонца шоай дог а тийца дАьшеи ноаношеи из ЬахарА юкъера ДІаяяхХа аьнна цхьан бартаца соцам бойн. ХІанзарча зяманца тарлуш доацца дешаш цу тайпара ЬьхьаСтадера - ДІадех ГІаЛгІай а беррИгача вайнаЬХа а къаМан БашХалонача».

ХаЛо да вай хана урдув даккхара ДІаА доаЛа зулам ца доЛаш вола саг ДІаХа. Иштта хала да из законАш доацлИра ца кхетадеш ВоаЛа саг ДІаХа а. ХІаЬта деррига советски законАш адамаш шоаП оттадЬь а массаВа ихоачашце денхарийла волаш а ма дий. ТІаккха мишта ДІаРХІа мегарДга уж законашн ИхоачашцеГа хьедекар — мехарий шоай дАьшта-ноаношта духьал БаЛар да аьнна? ЦхьаннА тайпара мегарДгаш. Законашн телХа а деш хаРхьаХьарча новкъа БаХа ГІерРаШта духьАЛ ях уж нийсЬча новкъа боахилГа, хуРгбОчА БехкелТа. Цу масса а формашца ДІаМаШ ГІулакхаш вайнаЬХа ІаьДал да аьнна къонсАм да ІоаттаБеш? ІЬхьанна тайпара яш.

ДаЙ-ноаной соцамах дуЦцаРга вай. ІЬхьанХа шеко а йоацаш вай сий ду бонхийЧа наьХа, вай ЬьхХам эц цар дикача ГІулакхех, вай курал ю граждански а СийлАхь-боккХача а тІемий шерашка. ХІаЬта иштта къаьхьагема фронте а цар шоашнара хьаЬхьекхача турпалча ГІулакхех. Итташ эоарш болча вай дАьша шоай низ. ЬьнАр, вахар кхоДадаш таханенА вай ихоачаде ГІерташ къонсам ІоаттаБеча. Уж духьал бан советски законашн харпаЬха лаьрХІа хІама вайна юкъера ДІаДаккхара. БакъДа, цунца цхьана АЛа деза. ХІанз а вайна юкъе телХа ГІулакхаш ледаДеш. ІадатаХ шоай чІоаГІе а. ЬьхарцАхарча новкъа БаХа ГІерташ БОла нах хиларх лаьца а. ДикачУн вай сий деш санна, ЬІаЬд да цу йоацаш ЭоаттаБе беза зуламера ГІулакхаш ДухьАЛ а, уж ЬьхАлЬца лелаРашта ДухьАЛ а. Из да деша ойла.

Иштта БелгалДаккХа деза БокхийчАр а кагийЧар а цхьа БарГ БОла, деррИгача вай адамиЦа ГІаЙйца Советски Конституци хилар. Конституце законашн ихоачашдЕаГа — хІара советски сага деккар да. Из а ца деш, «къаМан БашХалоНаш» «къаМан ях» яха дешаш юкъе а ихуьЕаш советски законашн ЯхАр де йиш ий БонкхийЧа наХа соцам цо БИча яхар, урдув доахинГа БаьЦан ГІертАр — харцАхьарча новкъа ГІертилГа да.

К. Аги духьал ва пединститутЕча мехараша шоай. ЬисьнА ЮмсомоЛьски зоаХалоЛаш делга ХьаЛлаца а. НагахЬа ГІулакх цу ЛагІа ГІа доалЕ. чІоаГІду цо. УрдУв вайна юкъера ханахьа ДІа а дарГдаН, ХІаЬта наХ цунах тешаРг а БаЦ, ЯхаЬ. Цунна а нийса ваЦ Аги. ХІанзалца вайнаХа юкъе ЬоЛаш а хиннаЙ, ХІанз нийслуш а я саг ЙигАра тайп-тайпара формашЬ зоаХалоЛ а дийя гаг ДІаЛаелГа, «вІда» маьре яхар, ЙодаЕлГа. Цу масса а формашца социальни зуламе ХІамаш хилар вайна гуш да. Ийяха, вешта аьЛча, зоаХалоЛ дА гоЙ ДукхХа ДІаЛа БАртаца, ЙоІа ше югаш вар вез-везаш аьнна доацаш, даЙ ЛоІамца деш да. Цул совГІа, цу тайпара деш доаХалоЛ урдув юкъе доацаш аттА ДІадерзаш а хилаш. Цудухьа да иштта зоаХалоЛ делга — ихалСа БокъонашА телхаеш хилар. ПІоаЙЛа БАрт а БийЛ, ДІаЙ ЛоІамца доацаш йоІ вешача ЗІамигаца, сагА МаьРе яхАр — «елДа» маьРе яхар оаЛ. УнХаЛа а юкъеЬоаЛ «ДаЙ ІаьДаЛ: йоІ ЕхЛаЙ. ТуЛгаЙ вайЬ фуТгарЙна доаЛхЬ шоаП аьЛе дуХхарГА урдув доаЛхЬ йоІ йолча даьЛа.

ІЬхьаннХа тайпара вай хана ла мегарДгоацаш да йоІ ЙодаЕнГа. Из ІЬхьаннХа оамаш болча, деш-ЭоаЛ доЛча саго дерДгоацаш а ІЬхьаннХа къаХетам боацаш шийца къонсАм доаттаБе беза а ГІулакх да.

Комсомольски зоаХалоЛ делга—вай вахаро ше ЬьхЬхеллА прогрессивни ГІулакх да. Уклаа ІЬхьаннХа а ІоттаЬьм, ІЬхьаннХа саГа БокъонашА ІЬхьаннХа а тІЕхАнЦ, йоІаш ЙАмагА сагаГа вІашГІеЬЬаЦ — из ба зоаХалоЛ дара БоРам. ЦудухьА БерригАча ниЛаца ХьаЛлаца деЛаш а пропагандА а еЗаш а ГІулакх да из. ІЬхьаннХа шеко ЯЦ, урдоШ дахара духьАЛара ЭГАра чІоаГІаГІа дарех ціХа гёрз — комсомольски зоаХалоЛ дАр хилар. БерригАча кагийЧа наХа, мехАраша шоай ихЕла шоаП доал даро, шоай лоІамах марз зоаХалоЛаш ца даро сихагІа ихетаБеРгІа. ДІадахача зуламерча ВаЬнех шоай чІоаГІаЛе е ГІертарАш вахара новкъарле еш дар эцаП, кёрДадар котдоахаш ЬьдоаГІаш хиларах.

Дожнха политически а социальни а мАІаи долаш ГІулакх да пединститутЕча мехараша ДІадоладаЬр. ХІара зуламе духьАЛа волчо, ший наХа дикадар хилча дИна мел дегачо ЬьаллаДа деза цар ихаЙкарал. Иштта да деша ойла.

А. ВЕДЗИЖЕВ,
писатель.

ДІАДАККХА ЮКЪЕРА!

Оаха, Первомайскерча слюдяной фабрика филиале болх беш волча мехкарша дег ІІара кІоаблалу «Сердало» эй 29 июне кепа теха хинна Нохч-ПалгІай педагогически институтТеча студентташца ДІаьдА гуччаьхьаЛа письмо. Оаха декха БаркАл оал тхоаЙ йижаРшта ДІаяхача ширача заман ГІулакхашта уж майрра дуХьал БалаРах.

Вай сийрда вахар БаьЛдеча, болх бе а деша а новкъаЛле ева цу юкепІсача зуламера ГІулакхашта духьала лаьрХІа хаЙкА ГІерташ БаЛхийтА ДІаьЛнАй, ХьаЛХа ЛаттарИй ошт юкъейолаДара, ехетама БолХ ГоаржАбара ЧІоаГІа терГАм ГІаБАхийтА декхарийА а партийни организаци.

КхъьбгаГъ-ХьаІ овсарле лаКхъяра а производство тоаеш эргаккхара а ЯчаГ ЙоЛа дикагІйола опыт ДАхо ЙОдаЧа хана а шерра юкъейоалаЕрГъя оаХа.

С. МАГОМАДОВ,
КПСС Старопромысловски райкома секретарь.

Бокъонех пайда эца беза

Оаха, ахархоча, хьаййаи ледараша, дет ІІара кІоаблалу Нохч-ПалгІай пединститута студентташца яхаьа гуччаьхьаЛа письмо. Ала йиш йоацаш боккХа доаРхІам болаш да цу тІа оттаЛь доШ. ІЬхьаннХаца денз чаКхаЛаЛлаца нийса а цу письмо тІа мел дуЬпар. ТІа райОна а духьА мотТиГаш нийслу йийЧа сагах уруув даохаШ. ІЬлаьЛе чІоаГІа яхЬ долаш хІама да из.

Оаха совхозе беш бола болх доарХІамера я ба. Цун дика мах а бу: шортта даа да, ГІадувХа да. ТхоЙа эошаш дан урдувх лучи зола хІама, Маьре йоІа саг руЬкъаН тухьа йоІаш, шийна хьа, шийна тухьа ВелачуЧца иоЛера вахар дилла йоІа.

Ла мегарДгаш эгтара хьалха БаЛх

Хьайбашта—шортта доакъар

Доахан диза долаш Іангара дахар—лоархІаме гІулакх

Совхка доакъараш кийчъара план кхоачашъхьаъ № 2 йолча баьца даарий-шурий совхоз. Из баьхьан долаш Іа доаккхача хана доахан меца хиннад, шинараш Іаьсийн гищиенах, 48 бежам деннад. Лиэаалца лаа доакъараш ца хилар баьхьан долаш шура геттара кІезнийчьй деттачча доькна. Декабри январ беттанна кІара хьоаІача Іаттто деннеи бийланнен луш йола шура ярх хьаь литрал сонъхлацар Іа чаккхдаллача хана доакъараш кхоачу а деннд, дікоа дуаде лезардола доакъараш республика кхачча боахамашкара ницаІна а тІадаьжа а кІанзар совхоз. Цу доллачу хІамашта хьаьбай боахама доккхий ненаш дир: 1964 шера 130 эзар сомал дуккагІа хилар уж.

Таймча гучадаьлар, соахка доаде халача хьала тІа а долаш Іа даккхарг совхоз кулгалоцца шоаштта пІеннашта сонъ баь ца хилар. Уллаш іІана а во лел доакъараш кийчдара бохь. Цудухьа цІокъаІагІа август Іаьхьоачча хана кийчдаь ГІожа доакъараш дацар 2260 тонн мара — планах 38 процент. ДІаьдда силос 3320 тонн я — планах 27 процент.

Доакъараш кийчъара бохь цІокъаІа бехкехкам ца хеташ а доал доаІаш а лелабу совхоз кулгалоцца, отделений управляющи спецпалисташен, ихаш леладелеч хьайбаш деладеечен бригадай бригадираша. Йол хьоькача комплексни механизаци а машинашта агрегатировани а аІ. Совхозе ІІалла лоархІаш а зац кулгалоцца йоа кийчьелга. Ложа доакъараш кийчъара чІоагІа гІеХьаІбаьлаш ца болаашежьа а, шортита а дуьхьа доадеш а чуоу ча. Масала, лоархІаш ца отделене (управляющи нов. Мезжиев, агроном нов. Пономарев) дайна ча 20—25 процент хилар. Аха деаеча кхаоча иІла ча доагадаьг.

Кийчдеш дола доакъараш лиха хилийтара лоргтІа уйла ян совхозе: ца хьокхаш дукха гоэо баьцаш, ший ханнаьха хьагуьлаш йол, тоххорашн аргІашн зац цунах. Еррита 266 гІеттара тІа ІІайнйна суданка чуоца ева ха тиннай, йиача цо лургболлан хинна пайда дІабаьнаьг цунах. ХьоалагІча отделене (управляющи нов. Кулаев, агроном нов. Михайлов) 160 гІеттара тІара хьекха хинна суданка дилІагІча августе кхаччаьна 151 гІеттара тІара мара хьаькъулъяь яьннаьшар, хІьаьта .аргІашн заьдар 50 гІеттара тІара хьекхачоь ма. Совхоз масе а отделене чаг деш дола аргІашн ІІаьхеи лохон за. Цу тайпара ІІаьшкатеха ча таллаьрг.

Совхозе кийчъеш ян витаминнин йоли аьла хьоарг.

Силос кийчъе бохьбеннаьг. ЦІхьаьбакъла, ухкаьв моца хьажжІаш дукха йоаю хьекхачеи во кийчььлъ машинашца уж транспешца ІІаьхуьчьлъ хьаьчеи хана. Силос ІойоасаеШ йола комбайнийн транспортерашн предохранителаш йоацаш ян, хІьаьта хьекха хьажжІаш михо ІІаьхуьчьлъ. Шоллагіча отделене ферме ниха ІІеиданза, кІаІьхьарнаьг ІІайна долча ІІоагашка йоллар силос.

Совхозе силоса лаьрхІа чуоцаш йоккхийча участкашкара яйнен оасаро хьалийжьаьн моца огородни культуташ.

Доакъараш кийчдара темпашта ІІаьхьчар тоъаш йоаца техника боьхама кулгалоцца шоай ханнаьха ІІаланъярца ие деаар ца дар а, іІаьта болх беш йолча машинийн балха оесарле кхаьхеган во ІІаьшагІбоьлаш оаттаьлаш каст-каста кагьлаьрн баьхьан долаш геттара лоха я. Шоллагіча отделене ийс балха дийнаьха ихаь трактории сеноксосилкаца пормах 180 гІеттара тІара хьекха ешаш хинна буш 70 гІеттара тІара мара хьекхаьш.

Мело еш доал доацаьш ледаьлу гІулакх боахама кулгалхоьна, доакъараш кийчдара хІана шоай йолча тоонаьца фермашта ешача доакъараша биаза кхоачаьн бергбоаьнгга шоаштта хьоькъа а. ХІаьта а дар ихькькха хІама лаьн. ихы тІа а доакъараш хьаьрш ІІаьшкеи йиш хургбоаьл моттаьгаьн лакара. Партийнаьчьхьхьаьрг ІІаьхьама гІо-новкъостал деча группио боаттІаьча тайпара тІаьхьожам доаттабаьбаш доакъараш кийчдеш деча балхашта.

Цу белгалдьхьача кхоачамбоацара ешаш пІеннаьшта уйла е ешача кхоачаьу хьаІІадоагІа Іа доаккхача хана ферманш доакъараша ІІалашъара, доахан ца далийтареи цар продуктивность лох ца йлийтарен гІулакха. Парте обкомен республика Министерий Советен партийчачьхьажжІгІа хьоажама комитето совхоза кулгалхоьжаьна доакъараш ІІалашдеиг ешаш доаккхардола хьадда гІулакхаш кийчде а чаккхаха а.

Доакъараш кийчдара план кхоачаьн ца ярах, кхаьхьеган ешаш ІІаьшкеьхьа во бакиэарах, цу гІулакха деш доал тесса дитарах, совхоза директора деккхаьш кхоачашшеи волча нов. Ходжоянан керттерна агронома нов. Царенеен чІоагІа бекх баьб. Тержмта ийнай № 2 йолча баьца даарий-шурий совхоза эшшаш дола новкъостал дерриг тоъаш доаца гІоэо доакъараш ІІалашдара, аьина, Гроэненсин районин юрта боахама производственни управленке керттерна агронома нов. Иэваринес яь заявлен.

ПартийчачьхьажжІаьхьожама городскойн районнин комитеташ деккхийла а доакъараш кийчдара, цар кхом бара, хІьаьта ишшта хьаьбаьш леладу фермашн Іанга кийчъара а тІаьхьожам доаттабеш гІе-новкъостлен группашеи посташеи бу болх тоабе.

КЪАХЬЕГАМХОША ЯЗДУ

КОМПЛЕКСНИ ЭКОНОМИЧЕСКИ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ХИЛИЙТАРА

Гроэненсин нефтемаслозавода коллективо ІІадолдарах вай городе хьаьнаьнад ихьа дика ГІулакх — паччахьлйхен средствай комплексни экономи ярх. Фуб цун чулоацам?

«Д» яха марка йола кІай парафин химически промышленносте уьх тІехььарча хана дуккха ешаш хилаьрцеи кхьаьста синтетически хьаьйна кислоташ дуькгаІа арахецаш хилаьрцеи дуькдаенна дикагІа дола парафин арахецлгга ІІадех.

Хьалхагіа ГОСТ 784-53 маьнхара деш хинна «Д» яха марка йола кІай парафин Шебекинскин Волго-Донскийн химкомбинаташ окисленн ечеа хана кубеин остаткашн яха хІамаш дукха юхеносаш хулар. Из баьхьан ло ІІаьрцеи ІІаьхьа ІІаьрцеи ІІаьхьа ІІаьрцеи ІІаьхьа

Ленинград. Электромашиностроительин «Электросила» яхача обединене болхлоца, специалисташа хаиал ъалхха кхоачаиъльйй валови продукци арахецара ворх шера плян. Шн бутт совГІа ха я электросиловаша 1966-ча шера чотах къахьегА. Дай мехка энергомашиностроение бонкхаГІа лоарХІача пу предприте пехашна ъьалхьа Брацскорхи ГЭС-а ъаврХІа йоха пхи бІаь эгар киловатт низ бола гидрогенератор.

Сурта тІа: «Электросила» яхача объединене керттерча предприяте балха тІа ъьалха латтарашн (ъарДеъьхьара ахттехьа) фрезеровщин И. Н. Гусаков, сборщик С. Т. Чистяков, конструктор К. И. Чеснокова, обмоточник А. В. Федоров, разметчик Н. И. Басов, фрезеровщик А. А. Жемчугов, изолировщица Г. А. Миненкова, обмоточник С. Н. Майоров.

И. Баранова сурт.
ТАСС фотохроника.

ИСЛАМИ ХІАНЗАРА ЗАМЕИ

Ислам — ноначГІа ДІа-са даьржарех мтарг кхоначГІа бола йІ. Цхьабакъа, нуна чу а, ъьалхаГІа ъьаькхинчеа дынн хьехамашка а санна, хьинамаш хул. Хьаькхна гучадаьлнаш «кердазархаш», реформистан лостамаш. Уж ГІерг ислам ваъаре кердача ъьалхина тоРгьаийта. Йиъьхьуъьа кердаДарцан «юхъьаннара» ислам юламеттаоттаЛарх таРра цун проповедникнаш доаццие а, шеконатн кІанта хьиийтар цар.

Нудухьа бахьан дацан дац тайп-тайнарча мехкашка тІа-гІа каст-кастаГІа «Ислами ХІанзара замеи» яхача а кхаметтеа «Хийца леций-хьоГІ ислам» яхача а темаех статьашн хиннжашн арадулъан хилар.

Фуд ислам хІар? Цун дитанаш, хьеламаш, дешад дынн ГІулаьцнаш? Мичхьа цун историческн а ХІанзара хаиара а оВлаш? Вай деношкара бусаьлбай ваъарера цун роль?

Цунах лаьмн хурсда вай журнала оагІонаш тІа дуьнцардар.

1. ФУ ДЫ БА ИСЛАМ ЯХАР

Ислам — классан йоЛча сецдаца ды ба. Из хьахиннаб VII бІаьшера йоЛаулн Іарабий ахчІаЙрен тІа. Цу чаьна чаГІа Іарабий тайпаш — вІашаГІесташ: паччахьаьхе йоЛаш лаьттаЙ. Дукхха а ха хьалха, къаьнарча замалаьхь балаш хиннача Іарабий дукхахча даьлнн (парех дукхаллей сурташ Маккарча Къаьпа ХІара чу хиннад) когаметта хьаькхина хьалхаьаьннай ца мара воДачча даьла кулЬт («даьла» яхача даьла синонимн маХхилара ХІанз йоаъаш йоЛа «АллахІ» яха пІн хьаькхинаГІ Іарабий «илах» яхача лецех).

Ды мехкилара йоЛаш вІашІелЬдулаш хьаДеиаД ши бІаь шу гаргІарча хаьн хуьЛ. Цун положеиеш йоькха моттиг чуЛодацча феДально-теократически паччахьаьжлен — халифата оЛлал дечА ИтеологГе лаьн хиннА ЛаьттаЙ: Цу ъьалхьаьжлеке лаьхтеъьара ІаьЛал халифий кара хиннад; ниъьа халиф хиннан сиетеки а духовни а ІаьЛал кара дар.

Халифанц мулгал а деш отта а даьл, редактировеи а ЙЙ ислама дынн керттера книжка хиннА ЛаьттачА КъорІаНа; бусаьлбай предаьей сборниеаш — сунна гулъаьЛ. Цар тІа ядаьЛ пайхамара Муъьмаьлен цун соратникашен (парех ца хьалхара вин халиф) лелаьЛреки дийнарехи лаьпа дола лушцарн а хоамаш а.

КъорІаЙн сунналн бусаьлбай ІаьЛала бокъонаш — шарІАт, фикха шоашкара хьаДоаГІа керттера мотттгаш ГІулаьЛ.

КъорІа тІен сунна тІен лукха я кхаьнаьчА аьмалахьарча Іарабаьна лелаьЛча ъьаькхара, хІаьта ишшта храстианствагара а мусаьмангара а хьаькнйн (ода тоа а дІен нийсъаь) мифанн легендашн.

Классан йоЛча сецдаца хьалашка хьаДаьЛча ислама лелаЧа книжкаш тІа ядаьЛ эксплуататорашта хетарашн. Социальн пийса бокъонаш ца хилар даьлаГара да йоаъ КъорІа. «ЛаДаьЛа. — йоаъ ну тІа, — шоах ихьинненга воккарел ІІІех ваъаоа тоРенний. Цьхьаькъа, тІех торо ешгарашн ІІІ хьаькъьа тхьатарра хилийтар тхьаь шоай даьЛа юьаДурглаш шеай кулга карабашгарчА (нента аьлча—цар лаьЛ хиннА ЛаьттаРашта. — Л. К.) (16, 73)».

Ше ваШагІьелла-дукха ца яьлаьеьа Араве а цун доЛоиеел арахьа а ньаьа мехкан ЛаДурвара тІемаш доЛадаьЛ цу хана шиЙ центр Йерийе (Мадзана) йоЛаш хиннача Халифата; Атлантически оЛчана шпе-йистоЛ-ЙЙара Йийен Малхбузьеьлен Китаян доЛоиеаька ЛаДччаьЛца доЛча Азен Африкан дукхха мехкашка доЛа ислам.

VII бІаьшера йистеЙоаЛчА ЛаЧа деиз вай мехка территоре тІа, эгарг ъьалха а цун къьлОеьЛча — Средин Азен Кавказен ЛаДаРжа ъьаьнаД ислам. IX-чен X-чен бІаьшерешка из ятьчар Волжско-Камски краеН Прикуралье, Башкире а Татаре а районошка; цу районошка цьхьаь ъьаьЛе из тІайпаД Булгарскн ханствана доЛа зерагна.

Средин Азен Кавказен ислам ДаДаРжарца гІо деш хиннаД чаккДоаЛаН доЛча АДМИНИСТРАТИВИН ГІулаьЛца, къьаьстГа а керда ды тІайпА ЛаьЛ сЛа сЛа йоаъаЧа ЛсаЖчАС-ЛиннаЖ МУЪьАБУЛВИЙТАШ хиЛАРО. ИЗ ЛІАДАРЖАРА КІЕЗИЙЧА ЛОАРІЛАЖЕ ХИННАДАН ФЕОДАЛЬНИ-ОБЩЕСТВА ДІАДЕХАРАЧА ТАРДУШ БОЛА МОТТИТГЕРА ЛЬ БОЛАШ ца хилар а. Цу тІа а ислама юкъе дитА хиннАД къьЛарча замадаьхьара Малхбоаьлен ЛЬИЙ МАЛЬБОАЬЛЬА ЛЕЛАДЕЙ ХИННА ЛЬИЙ ГІУЛАЬЛАН ЛЕЛАДЕЙГА, ЦАР ДАЬЖЬЕ ДОЛАЬЛЕРАЧ ЛЬИЙ ТЕШАШДАН ДЕГІА ТІАРА ЦЕНА ХУЛГА А ДОЛАШ.

Юкъерча бІаьшеренашка ислам доаЛа тІаЛатта ДЫ хиннА ДЫаттаЛ ДУКХАЧА ФЕОДАЛЬНИ ЧАЧЧАХЬЛХЕНАШКА, цар дАьжЬе вай мехка территоре тІа хиннача Саманидий, Карахаиидий, Шийваншаий, заЙнИ Булгар, Тимура, ТимурИдий, Золотой орда паччахьлхьеншка, Казанскн, Крымски, Бухарски, БокАндУски, Хийнски ханствашка. Уьлаа ГІулаьЛ ислам ДаДаРжарН бусаьлбАца ЛЬИ законодательствах—шарІАтаЛ хеЛ хиннАД. МОЛЛАШ хиннаб дукхача доккхача ГІулаьЛхан — тІа, школа цар жара хиннаЙ.

Бусаьлбе ЛаьЛаннАЛ телашагІчА ъьаьЛе хилар шерра экономически-ЛАРН ЙОЛАШ ХИННАД. МАЬЖДИГІЙН ислама кхыча организацийн доаЛаьЛа — ЛИЖА ДУКХА ЛАЬТТАШ, сецца пхьаннаьЛа даьЛа а на даьЛа а доаХамаш — ВАККФАШАН ХИННАД; ЦАР ДОЖЖИЙ ПАЙДАШ ТІАХИЙЛАД. МАСАФАШАН ХИННАД; ЦАР ДОЖЖИЙ ПАЙДАШ ТІАХИЙЛАД. МАСАФАШАН ХИННАД; ЦАР ДОЖЖИЙ ЦЕНАЧ БОЛА СЕЙНДАШ ШОАЙ ЛЕРТІАЛ ХИННАЧА ЭМИРИЙ ЛЬЛАД ДОЛЧА ЛАНА 123 ЭЗАРМЕРАЦА 130 ЭЗАР ДЕСЯТИНАГІА ЕТОЧАЧАН ДОЛА ЛЬЛТТАШ ХИННАД ВАКФАШ. АЛХХА БУХАРСКИ БАЗАРАШКАРЧА ТІАЛЕСН УЬ ТІАЙПОЧА ЛЬТТАЕСН 70—80 ПРОЦЕНТ ВАКФАЙ ДОЛАЬЛЬ ХИННАД. ОКТАБРЬСКИ РЕВОЛЮЦИ ХИЛЛАЛЦА ХИННИЙН КИЙНЕ 176 ЭЗАР ДЕСЯТИН ХУЛА ЛЬЛТТА, ВЕНТА ЬЬЧА ЦІЛГАРЧА ДЕРРИГЕЧА ЛЬЛТТАХ 39 ПРОЦЕНТ ВАКФАШКА ХИННАД.

Хоаш мехкилара, ислам цхьалхуьла — ЛАЦ, ЦУНА ЮКЪЕ МАССЕЛЬ ЛОСТАМ, ТОАЬА, ВИРД ДА. ЦУ ЛОСТАМЕХ ЭГАРГА ДОККДАГІДАРАШ — СУННИТИЙН ШИИТСКИЙ ДА. СУННИМАЛИ ШИИМАЛИ БАРАШ А, ХІАЬТА ИШТТА ЦАР ГАЬНЕХИ ТОАБЛЕЧИ БАРАШ А БОЛАШ ДА ВАЙ МЕХКА А.

Сунниташ ба йоаъ дынн юридически школах е: вирдах — маСІАБАГ-ВАЬНИГА-а ХОАЬЛ ЛЕЛЬЬ А ЛУЬХАГІА ба хьаннйй маСІАБАГ-ЛЕЛА ба сунниташ. Из вІашаГІелЬдаш ЛОАРХІАШ ба. СИМАМ АЛЬ-ЬЬЗАЬЬ, ВЕНТА ЬЬЧА, ЭГАРГА ВОККХАГІА ЛОЛА ИМАМ ЬЬЗЕ ЦІЙ ЛОЛА ПИРСЬЬЕХ ВАЬНА VIII БІАЬШЕРЕА ЗАКОНОВЕД АБО-ХЬАНИФА, ЦУ ВИРДАХ БОЛА ЛЕХ БАХ БАШКИРЕ, ТАТАРЕ, КАЗАХСТАНЕ, Средни Азерча республикашка. Суннитски лостамерча ихьчА вирдех бола вай мехка (керттерча дьаьхье Нохч-ПІалгІайченен Дагестанен) баха ЛАХ ШАФИЙАШ ба.

Уж шаккхе а вирд хьаьхинна ньъьерча бІаьшеренай юхьъьаьнарча замалаьхьара ъьаьлашка, хІаьта цар эрГал лелаДеча ЛЬИ ГІУЛАЬКИЙ ОАМАЛА ЬЬАЬКЬЕЬЬА МАРА А ЯЦ. Иштта, ъьаьниййн шафийийн вирдий ЬЬЕХАМАХ ХЛАЛСАР ЭСЛАГІА ЛОАРХІ. Шиинна а вирдах КъорІа «даьла дошХилар ЛЕРХІ; цо йоаъ «маІа лаьх шоай ЛоарХІамга ЛИЛАЧА ЛАРЕЛ (ЬЬАЬЬАЬЬА) ЛАЬХАГІА БА (2,228); цо БОКЪЮ ЙОЛАШ ЛЕРХІ ЬЬАЬЛАН МУЪЬА ПА БИТАРГ ЛУЬХА ЭСТИЙ КЬУЛАРН, СУЬЬ А ВЕННАЧЬ ЛИСА ЛАЬХА ДЕЬЬАН А МАЛЕЬЬГІА, ЬЬАЬЬАГІА ЦЬЬТАРГА ПА ХИЛАР (МАІЬА САГА «ШИИ ЬЬАЬЬАГІА ДАЬЬЬА ЙИЙСА ДАЬЬА») (4,175). ЦЬЬАБАКЬА, НАГАЬЬА САНА ШАФИЙИЙ МАІЬА САГА ЬЬАЬЬАГІА ЬЬОЬХАВЕЛЬА МАСАЛА, МОАРНАЬ ХОАТТАЬН КУЛГ ЛАЬЬАЬА, ДЕГІА ТІА ШЕНА ХИЛАР ДОХАШ ДАЛЕ (ЬОХА ПНА А ДЕЬАШ, ЛАЬАА ДОХАШ ДАЛЕ), ЬЬАНИЙИЙН ЬЬА ЛАМАЬ ЬЬА ДЕЬАШ ЬЬАЬЬАГІА ЬЬА А ГАРГАГІА ЬЬОЬХАВЕЛЬА МАРА.

Керттера дьаьа центраш Иракен Иранен йоЛаш БОЛА ШИИТАШ ВАЙИЙГА КЕРТТЕРЧА ДЬАЬХЬЕ БАХ Азербайджане, цхьан дьаьхье Дагестанен лехехььарча Волга йистерча горОеданкен. Цар проповедникаш хьинарг хьувз ишшта Ашхабаде. Красноводске, Турджменерча хьаьчА районошка. Памира ба шиийй тоаБах бола исмаилиташ.

Суннитен эргагІа а болаш, шиийаша уьзурпаторашта ба яхаш хиР ДУ Муъьмадагара даьЛа да яха юхьъьанцара ЛХ халиф Або-Бекар, Іумара, Осман, ВиьЛаГІаьр. Осман вийнарг ЛЕЬЬАГІА ДОЛА ДЕШ ЬЬАЬЬА ЬЬАЬЬ (ЬЬАЬЬАМАРА ДАЬЬЬЬЬНОЬ А ЙАЬР А») МАРА ШОАЙ ЭГГАРА ЬЬАЬЬАРА ИМАМ ЛЕРХІАН ДЕ. ИЗ МУЪЬМАДА НИЙСА ЛЕРХІ ЦАР, ХІАЬТА ШИИТАЙ ТОАБАЬА КЬЬМЕТТЕЛ ДАЬЬА НИЙСА ЛЕРХІ.

Шиийе а дикка дуХха я ЬЬЬА ГІУЛАЬЬАН ЛЕЛАДАРА ОАМАЛ, ЧІОАГІА ДЕЬУ МАРХАШН ЦЕЙЙН. ШИИТАША КЬЬСТА-ТА А ЧІОАГІА БЕЛГАЛДОАХ МУЪЬАРЕРН БЕТА ТЬЬЬЕТА ДЕНОН — ЙИТУА ЛЕНОН (ГІИДЬЬЬЬ-ЬЬЬЬЬ) ЬЬЬЬ А ЬОХ ЦАР ЦІЙ). ХАЛИФА ІЬЬЬЬЙН ЦІ ЬЬЬЬЕРЕРЕХ ЬЬОЬЬАГІЧА ЬЬ-ЬЬЬЬ ЬЬЬЬЬЬАГІА ЬЬЬЬЬЬ ЬЬЬЬЬЬ ЬЬЬЬЬЬ